

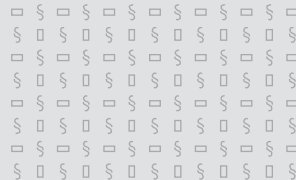
MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Elektronické peníze

MVV2768K Regulace finančních služeb
online v Evropské unii

Jaro 2012

JUDr. Bc. Libor Kyncl

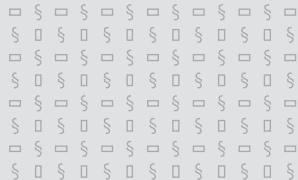
Vytvořeno v rámci projektu Jean Monnet Module EUROFSonline - European Union Regulation of Financial Services online

- Grantová smlouva č.: 175798-LLP-1-2010-1-CZ-AJM-MO, financováno: Generální ředitelství Vzdělávání a kultura (EAC), Evropská komise, příspěvek EU: 19164,60 EUR, příjemce dotace: Masarykova univerzita, Žerotínovo nám. 617/9, 601 77 Brno, Česká republika

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

Kontakt

JUDr. Bc. Libor Kyncl

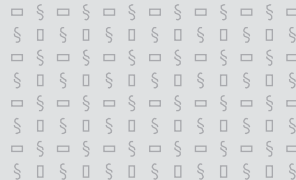
Místnost č. s61

Tel.: +420 549 494 612

Email: libor.kyncl@law.muni.cz

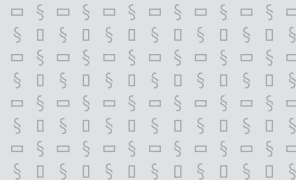
Skype: libjicz

Konzultační hodiny: vizte IS MU

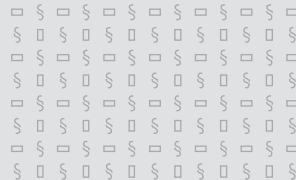
Elektronické bankovníctví

- = bankovní služby umožňující užití platebních prostředků
- = platební služby
- regulace finančním právem
 - v nefiskální části (měnové a devizové právo, veřejné bankovní právo)
 - též soukromoprávní aspekty patřící do oblasti obchodního práva

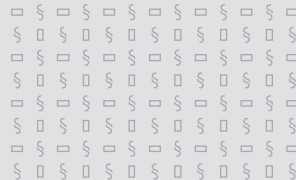
Regulace elektronického bankovníctví

- spojení soukromoprávní a veřejnoprávní regulace
 - Závazkové právo dle obchodního nebo občanského zákoníku
 - + soukromoprávní část úpravy platebního styku
 - + soukromoprávní úprava v rámci ZPS
 - Veřejnoprávní regulace na tomto úseku
 - Dohled České národní banky
 - Licenční a povolovací řízení, souhlas ex ante
 - Povinné notifikace
 - Řešení sporů

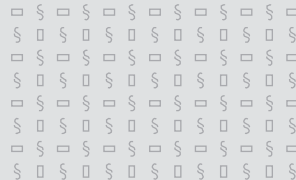
Subjekty elektronického bankovníctví

- ne vždy jsou do užití služby zapojeny všechny
- **Klient**
 - Držitel karty, účtu v mikroplatebním systému,
 - Uživatel homebankingu nebo telefonu...
- **Poskytovatel služeb**
 - Banka,
 - Spořitelní a úvěrní družstvo,
 - Poskytovatel telekomunikačních služeb...
- **Příjemce platby**
 - Obchodník,
 - Jiná banka...
- Zprostředkovatel smlouvy o elektronických penězích (obchodní zástupce)

Elektronické peníze

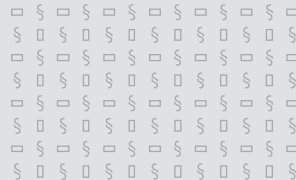
- = peněžní hodnota - ekvivalent klasických peněz - bez hmotné podoby splňující pojmové znaky:
 - 1) pohledávka za vydavatelem elektronických peněz
 - 2) uchovávaná elektronicky - na elektronickém peněžním prostředku
 - 3) vydávaná proti přijetí peněžních prostředků (hotovostních - bankovky, mince - nebo bezhotovostních - peníze převedené z bezhotovostně nebo částečně bezhotovostně)
 - 4) přijímaná jako platební prostředek i jinými osobami než vydavatelem
- = eMoney = EP (definice v § 4 ZPS)
- X bankovní peníze/skripturní peníze/
bezhotovostní pen. prostředky/virtuální peníze

Elektronické peníze versus platební služby

■ Bezhotovostní peníze

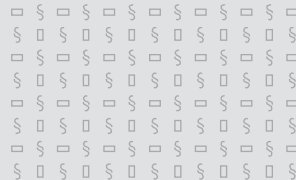
Elektronické peníze - pre-paid povaha, tj. peníze emitovány do platebního prostředku s elektronickými penězi v souladu se smlouvou o vydání elektronických peněz (karta nebo mikroplatební systém) před jejich užitím, jsou k dispozici k úhradě před platební transakcí - rozdíl proti bezhotovostním penězům - oddělené účtování, oddělen vklad na účet/vydání EP, EP jsou mimo pojištění vkladů

Elektronické peníze versus platební služby

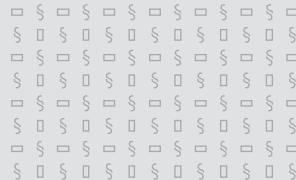
2 a Bezhotovostní peníze

- Platební služby týkající se elektronických peněz - dtto, nutno aplikovat regulaci platebních služeb i regulaci elektronických peněz
- Platební služby netýkající se elektronických peněz - post-paid povaha - tzn. peníze uhrazeny z platebního účtu až zpětně - můžou být dvě fáze provedení - blokace (hold), zúčtování (settlement) - např. u transakcí platebními kartami

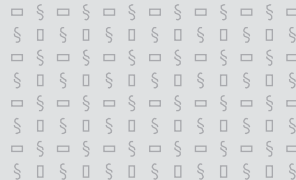
Smluvní základ el. peněz

- Smlouva o vydání elektronických peněz
 - § 124 ZPS
 - může být dodatek k jiné smlouvě o běžném účtu nebo vkladovém účtu
 - aplikují se na ni ustanovení o smlouvě o platebních službách
- Zvláštní obchodní podmínky pro vydávání a užívání platebních prostředků, vydávání elektronických peněz
- Všeobecné obchodní podmínky

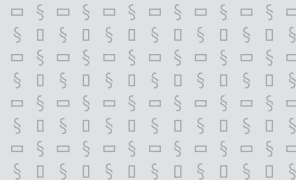
Peněžní prostředky

- a) bankovky (+ státovky),
- b) mince (- oběžné, pamětní),
- c) bezhotovostní peněžní prostředky (skripturální peníze, bankovní peníze),
- d) elektronické peníze,
- e) virtuální peníze
 - VP nemusí být vázány ke konkrétní měně, existují obvykle v rámci uzavřeného virtuálního systému nebo virtuálního světa (například World of Warcraft, Second Life, QQ, bitcoins)

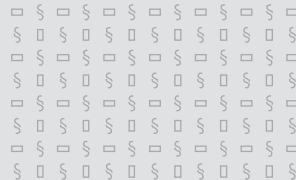
Platební služby

- Platební služby = právní vztahy
 - poskytovatelů platebních služeb a
 - uživatelů platebních služeb
- Speciální skupina platebních služeb - platební služby poskytované uživateli, který je spotřebitelem
 - spotřebitel = každá fyzická osoba, která
 - uzavírá smlouvu s poskytovatelem nebo vydavatelem elektronických peněz nebo,
 - s nimi jinak jedná mimo rámec své podnikatelské činnosti anebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání.

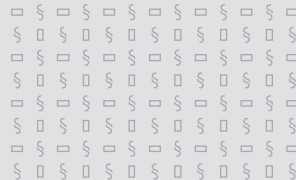
Platební služby - výčet

- služba umožňující vložení hotovosti na platební účet vedený poskytovatelem,
- služba umožňující výběr hotovosti z platebního účtu vedeného poskytovatelem,
- provedení převodu peněžních prostředků
 - 1. z podnětu plátce,
 - 2. z podnětu příjemce na základě souhlasu, který plátce udělil příjemci, poskytovateli příjemce nebo svému poskytovateli, a to bez použití platebního prostředku k udělení tohoto souhlasu (dále jen „inkaso“), nebo
 - 3. na základě podnětu daného platebním prostředkem,
 - 4. ostatní,

Platební služby - výčet

- provedení převodu peněžních prostředků, kterým je poskytnut úvěr uživateli poskytovatelem,
- vydávání a správa platebních prostředků a zařízení k přijímání platebních prostředků,
- provedení převodu peněžních prostředků, při němž plátce ani příjemce nevyužívají platební účet u poskytovatele plátce, nebo
- provedení platební transakce poskytovatelem služeb elektronických komunikací, jestliže je souhlas plátce s provedením plat. transakce dáván prostřednictvím elektronického komunikačního zařízení.

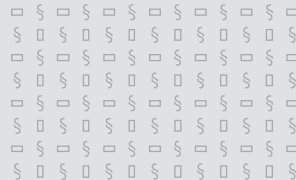
Smlouva o platebních službách

- Smlouvou o platebních službách se poskytovatel zavazuje uživateli
 - provádět pro něho platební transakce ve smlouvě jednotlivě neurčené („rámcová smlouva“),
 - provést pro něho jednotlivou platební transakci neupravenou rámcovou smlouvou („smlouva o jednorázové platební transakci“)
 - rámcová smlouva může stanovit podmínky pro vedení platebního účtu.

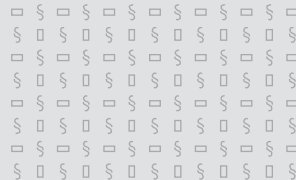
Platební transakce

- a) vložení peněžních prostředků na platební účet,
- b) výběr peněžních prostředků z platebního účtu,
- c) převod peněžních prostředků.

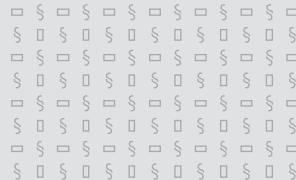
Platební prostředky

- platební prostředek = zařízení nebo soubor postupů dohodnutých mezi poskytovatelem a uživatelem, které jsou vztaženy k osobě uživatele a kterými uživatel dává platební příkaz,
- platební příkaz = pokyn poskytovateli, jímž plátce nebo příjemce žádá o provedení platební transakce,
- - ze zákona nevyplývá, že by platební prostředky musely být elektronické!

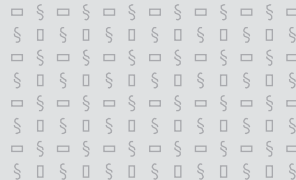
Platební prostředky

- 1) prostředek vzdáleného přístupu k peněžní hodnotě (platební karty, internet banking...)
- 2) elektronický peněžní prostředek
- 3) dokumentární platební prostředek
- 4) ostatní platební prostředky
- dělení v bodech 1-2 bylo obsaženo ve staré právní úpravě
- nová právní úprava již toto dělení neobsahuje, z hlediska teoretického i praktického má toto dělení smysl i nadále!

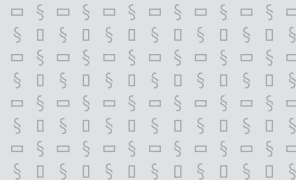
Elektronické peněžní prostředky

- Již neexistující zákonný pojem, teoretické označení užší než platební prostředky
- elektronický peněžní prostředek je nabit elektronickými penězi
- uchovává peněžní hodnotu v počítačové paměti sebe sama (čip, záznam v databázi)
- o elektronických penězích nutno vést další evidenci (účetní, pro výkon dohledu)

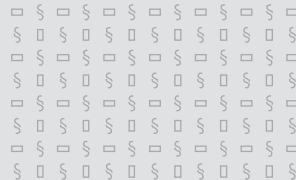
Elektronické peněžní prostředky

- Povinnost uskutečnění zpětné výměny elektronických peněz
- Podmínkou však je: aby byl přijímán jako platební prostředek i jinými osobami než vydavatelem - rozdíl např. proti kartám v menze MU (pouze předplacená stravovací služba)
- V praxi např. karty autobusových přepravců - prodej jízdenek, mikroplatební systémy
- http://www.cnb.cz/cnb/JERRS.WEB15.BASIC_LISTING_RESPONSE_3?p_lang=cz&p_hie=HU&p_rec_per_page=108&p_ses_idx=183

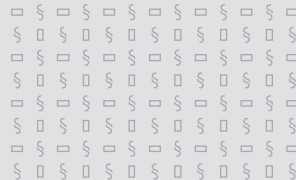
Vydávání elektronických peněz

- K vydávání oprávněny pouze:
 - Banky, zahraniční banky a jiné zahraniční finanční instituce,
 - Spořitelní a úvěrní družstva pro své členy,
 - Instituce elektronických peněz a zahraniční instituce elektronických peněz,
 - Vydavatelé elektronických peněz malého rozsahu,
 - Česká národní banka.

Vydávání elektronických peněz

- Elektronické peníze vydávány neprodleně po přijetí peněžních prostředků, proti nimž jsou vydávány
 - prakticky obvykle ihned, peníze jsou zapsány na platební prostředek - kartu s elektronickými penězi nebo do mikroplatebního systému
 - § 52 odst. 2 ZPS
- Peníze, proti nimž byly vydány elektronické peníze, nutno držet odděleně od vlastního majetku emitenta (§ 52e odst. 1 písm. a)).

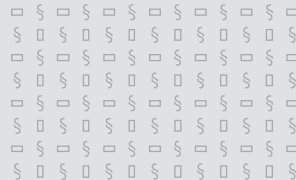
Povinná zpětná výměna u EP

- § 124a ZPS
- zpětnou výměnu elektronických peněz v nominální hodnotě za mince, bankovky nebo bezhotovostním převodem na účet
- provádí vydavatel elektronických peněz
- v době platnosti EP
- na požádání držitele elektronických peněz
- **Není oprávněn za službu zpětné výměny požadovat úplatu s výjimkou náhrady nákladů nezbytných k provedení zpětné výměny.**

Povinná zpětná výměna u EP

- Vydavatel může stanovit minimální částku pro zpětnou výměnu - nesmí překročit částku odpovídající 10 eurům.
- Vydavatel informuje před vydáním elektronických peněz zájemce o vydání elektronických peněz určitě a srozumitelně o podmínkách zpětné výměny.

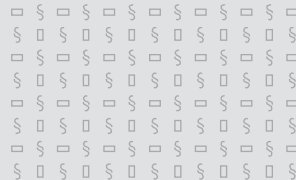

Obecnost platebních prostředků s

elektronickými penězi

■ Platební prostředky lze též dělit podle jejich obecnosti:

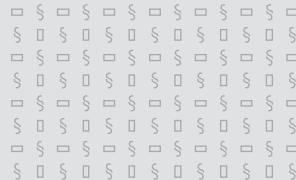
- Platební prostředky k provádění platebních transakcí (karty s elektronickými penězi)
- Platební prostředky všeobecně použitelné (účty v mikroplatebních systémech)
 - K uskutečnění platební transakce
 - K uskutečnění operace s peněžními prostředky, která není platební transakcí
 - Ke změnám smluvních podmínek platebního prostředku

Informační povinnost při vydání

platebního prostředku uživateli

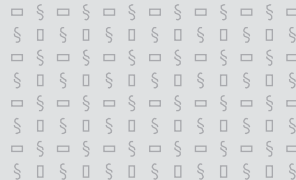
- Poskytovatel povinen uživateli poskytnout s dostatečným předstihem informace určitě a srozumitelně v úředním jazyce státu, v němž je platební služba nabízena, nebo v dohodnutém jazyce:
 - 1. popis opatření, která musí uživatel přijmout na ochranu jeho personalizovaných bezpečnostních prvků, a informace o způsobu, jímž má uživatel oznámit ztrátu, odcizení, zneužití nebo neautorizované použití platebního prostředku,
 - 2. podmínky, za nichž může poskytovatel zablokovat platební prostředek, bylo-li to dohodnuto.

Odpovědnost držitele platebního

prostředku

- Oproti předchozí právní úpravě se u zneužití, neoprávněného užití a neautorizovaného užití uplatňuje dělená odpovědnost, dřívější absolutní odpovědnost poskytovatele byla opuštěna.
 - Primárně odpovídá poskytovatel platebního prostředku - např. vydavatel platební karty, poskytovatel int. bankovníctví.
 - V zákonem stanovených případech odpovídá i držitel platebního prostředku.
 - Příklad povinností držitele platebního prostředku:
 - používat jej v souladu s rámcovou smlouvou včetně bezpečnostních prevenčních povinností,
 - oznámit poskytovateli nebo jeho zmocněnci odcizení, zneužití nebo neautorizované použití platebního prostředku

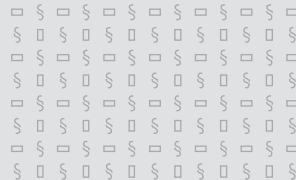
Seznamy vedené subjektem dohledu

- Česká národní banka vede
 - a) seznam platebních institucí,
 - b) registr poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu,
 - c) seznam institucí elektronických peněz,
 - d) registr vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu,
 - e) seznam obdobných zahraničních institucí působících v ČR.
 - ...

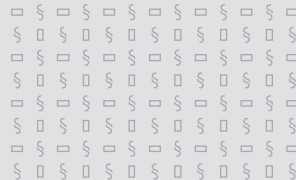
Seznamy vedené subjektem dohledu

- Seznamy uveřejněny na internetu, lze do nich nahlížet v ústředí a pobočkách České národní banky
- <http://www.cnb.cz>
- Seznamy předávány subjektům v rámci veřejné správy a dalším orgánům státu

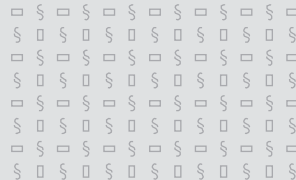
Instituce elektronických peněz

- Právnícká osoba (např. akciová společnost nebo evropská společnost, i jiné formy)
- Se sídlem v ČR
- Povolení k činnosti instituce elektronických peněz od ČNB
- Činností vydávání elektronických peněz
- Nesmí poskytovat úvěry ani nabývat podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech jiných osob.
- Vztahují se na ni pravidla pro výpočet kapitálové přiměřenosti obdobně jako u bank.

Instituce elektronických peněz

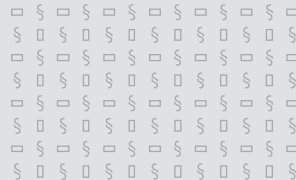
- Počáteční základní kapitál alespoň 350 000 eur (§ 52a odst. 1).
- Oprávnění poskytovat platební služby.
- Oprávnění vydávat elektronické peníze.
- Na rozdíl od vydavatele elektronických peněz malého rozsahu nemá IEP absolutní omezení množství elektronických peněz, které může vydat, ale je vázán kapitálovou přiměřeností (nemůže vydat více elektronických peněz, než na kolik je kapitálově vybaven - § 52a odst. 2)
- IEP povinna investovat peněžní prostředky ve výši svých finančních závazků z vydaných elektronických peněz pouze do aktiv s nízkým rizikem.

Vydavatel elektronických peněz malého

rozsahu

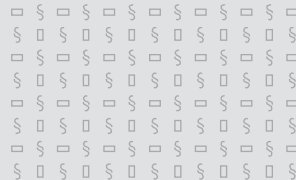
- subjekt oprávněný vydávat elektronické peníze na základě zápisu do registru vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu (§ 53) - není oprávněn držitelům elektronických peněz vyplácet úroky (§ 59 ZPS)
- ČNB zapíše do registru vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu žadatele (pouze právnickou osobu, nikoli FO),
 - a) jehož obchodní plán pro vydávání elektronických peněz je podložen reálnými ekonomickými propočty a je v souladu se zákonnými podmínkami,
 - b) u něhož nenastala skutečnost, která zakládá překážku provozování živnosti podle zákona upravujícího živnostenské podnikání,
 - c) který má sídlo ve členském státě EU, kde skutečně podniká, a sídlo v České republice.

Vydavatel elektronických peněz malého

rozsahu

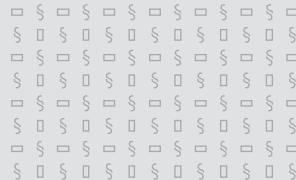
- Průměr jim vydaných elektronických peněz v oběhu v České republice za 6 kalendářních měsíců nesmí překročit ekvivalent 5 000 000 eur - plovoucí průměr, který se vyhodnocuje na konci každého kalendářního dne
 - § 53 odst. 2 a § 53 odst. 4 ZPS
- Smí poskytovat platební služby, ale pouze do měsíčního průměru úhrnu částek provedených platebních transakcí 3 000 000 eur za posledních 12 měsíců
 - § 53 odst. 3 ZPS

Další subjekty emitující elektronické

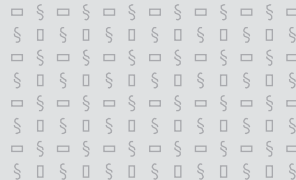
peníze

- Zahraniční instituce elektronických peněz působící v režimu volného pohybu služeb
- Zahraniční instituce elektronických peněz, které jsou usazeny v ČR (působí v režimu volného pohybu osob - jediná IEP v ČR - Prepaid Services Company Limited)
- Banky a zahraniční banky, zahraniční úvěrové instituce
- Obchodní zástupci zahraničních poskytovatelů platebních služeb, kteří vydávají elektronické peníze

Dohled v oblasti platebního styku

- Vykonává Česká národní banka v rámci dohledu nad finančním trhem
- Ukládá pokuty až do výše 50.000.000 Kč
- Rozhoduje ve správním řízení
- Česká národní banka je také orgánem ochrany spotřebitele u subjektů, nad nimiž vykonává dohled - dle § 23 odst. 9 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

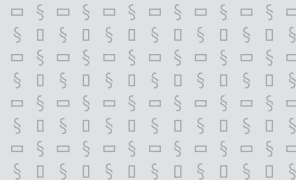
Rozhodování sporů v oblasti elektronických peněz

■ Finanční arbitráž

- jedná ve správním řízení, speciální správní orgán pro tuto oblast
- rozhoduje podle zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi
- dvoustupňové řízení, bezplatné
- <http://www.financniarbitr.cz> - výroční zprávy, přehled řešených případů (pro EP zatím žádné)

■ Soud

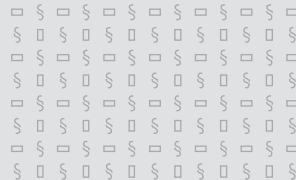
- spory řešeny v rámci občanského soudního řízení
- soudní poplatky

Orgány činné v trestním řízení

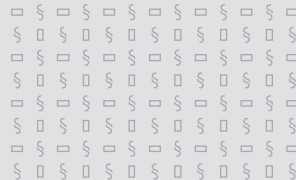
- Policie ČR
- Státní zastupitelství
- Soud

- Ultima ratio = je užito až v případě, kdy nelze zájem chráněný trestním právem jinak s použitím norem jiných právních odvětví (finanční právo, obchodní právo, občanské právo)

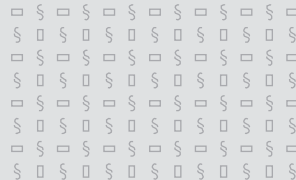
Harmonizace platebních prostředků

- Směrnice č. 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES.
- Směrnice v režimu plné harmonizace - danou oblast nelze upravit přísněji ani mírněji, než směrnice stanoví, s výjimkou otázek ve směrnici neupravených.
- Publikace: 5. 12. 2007, transpozice do: 1. 11. 2009
- Česká republika transpozici stihla, zákon č. 284/2009 Sb. vstoupil v účinnost přesně k 1. 11. 2009

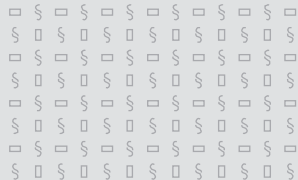
Harmonizace elektronických peněz

- Směrnice 2009/110/ES o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností, o změně směrnic 2005/60/ES a 2006/48/ES a o zrušení směrnice 2000/46/ES.
- Publikace: 10. 10. 2009, transpozice do: 1. 5. 2011
- Česká republika transpozici nestihla, zákon č. 284/2009 Sb. vstoupil v účinnost k 27. 5. 2011.

Tuzemské prameny právní úpravy

- Zákon 284/2009 Sb., o platebním styku
 - Nahradil zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku účinný do 31. 10. 2009 včetně
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách
- Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech
- Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance
- Zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi
 - Všechny uvedené ve znění pozdějších předpisů

Děkuji vám za pozornost

■ Dotazy?

-> JUDr. Bc. Libor Kyncl

-> libor.kyncl@law.muni.cz

-> Masarykova univerzita, Právnická fakulta

-> Katedra finančního práva a národního hospodářství